

Politiets forebyggende innsats i skolen

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2013

Kand.nr:103 og 106

Antall ord:7462

Sammendrag

Gjennom en teoretisk oppgave forsøker vi å gi et svar på problemstillingen «På hvilken måte kan politiets forebyggende arbeid i skolen endre unges holdninger til hasj?».

Vår erfaring fra praksisåret var at flere av ungdommene vi snakket med så på hasj på samme måte som alkohol. Vi reagerte på denne holdningen, da det ene rusmiddelet faktisk er lovlig og det andre er ulovlig. Derfor ønsket vi å se nærmere på politiets forebyggende arbeid i skolen opp mot nettopp hasj.

Vi har blant annet sett på lovverket som regulerer politiets forebyggende arbeid, og har kommet frem til at det finnes lite informasjon og retningslinjer om hvordan politiets forebyggende arbeid i skolen skal gjennomføres. Politiets skoleperm er et eksempel på et undervisningsopplegg som har vært brukt i skolen. For at de forebyggende programmene skal fungere har de gjennom studier kommet frem til visse kriterier som må være oppfylt. Skolepermen og undervisningsoppleggene som har blitt brukt i skolen har mangler på dette området.

Det forebyggende arbeidet i skolen i dag er i stor grad basert på ildsjeler. Vi mener at forebyggende arbeid opp mot ungdom er så viktig at det ikke kun kan være basert på ildsjelers innsats.

Videre har vi tatt for oss holdningsbegrepet og påvirkning av holdninger. Vi kom da frem til at holdninger er vanskelig å forandre og at holdningsendring er vanskelig å måle.

Vår konklusjon er at det er vanskelig for politiet å endre unges holdninger til hasj gjennom undervisning i skolen.

Innhold

1 Innledning.....	2
2 Metode.....	3
2.1 Forforståelse	3
2.2 Vårt valg av metode: teoretisk oppgave	4
2.3 Valg av litteratur og kildekritikk	5
3 Kriminalitetsforebygging	6
3.1 Lovverk og retningslinjer	6
3.2 Primærforebygging.....	7
3.3 Politiet i skolen.....	7
4 Holdninger.....	8
4.1 Begrepet holdninger	8
4.2 Påvirkning og endring	8
5 Politiets kriminalitetsforebyggende arbeid i skolen	10
5.1 Politiet inn i skolen for første gang	10
5.1.1 Holdningspåvirkning gjennom kampanjer og undervisning.....	10
6 Diskusjon.....	11
6.1 Holdninger, adferd og påvirkning	11
6.2 Mot normalisering?	13
6.3 Politiets rolle og kunnskapsbasert politiarbeid.....	15
6.4 Har politiets undervisning i skolen en effekt?.....	17
7 Avslutning	19
8 Litteraturliste	21
8.1 Selvvalgt pensum	23

1 Innledning

I løpet av praksisåret har vi flere ganger hørt fra ungdom vi har snakket med, at de ser på hasj på samme måte som alkohol. Vi har spurt hva de legger i disse ordene, og svaret er da at hasj ikke er så farlig. Vi har forståelig nok ingen erfaring med dette fra vår ungdomstid, så vi reagerte på denne holdningen, og bestemte oss for å fordype oss i temaet.

I følge Sirius.no er det i overkant av 10 prosent av ungdom mellom 15 og 20 år som har oppgitt å ha prøvd hasj. Hadde det vært legalisert svarer ca. 12 prosent at de ville prøvd. Disse tallene er fra 2008, og selv om andelen som har prøvd hasj har sunket fra tusenårsskiftet og frem til 2008, er dette selvfølgelig et aktuelt tema. Vi synes det er spesielt interessant fordi flere studier tyder på at det er en klar sammenheng mellom bruk av hasj og andre rusmidler. Andelen som har prøvd blant annet amfetamin eller heroin var høyere blant de som hadde prøvd hasj, enn de som aldri hadde prøvd det. De som debuterer i ung alder, er i risikozonen for tyngre misbruk. (Politidirektoratet, 2010, s 8-10).

I denne oppgaven skal vi derfor se nærmere på hvordan politiet kan jobbe med å forebygge ungdommens holdninger til bruk av hasj. Dette skal vi gjøre ved å ta for oss politiets undervisning i skolen. Grunnen til at vi har valgt skolen som arena er fordi vi gjennom praksisåret verken var med på skolebesøk, eller hørte om at det ble praktisert. Vi hørte derimot mye snakk om tiltak som skulle vært gjort, men uten at det ble foretatt noe. Det finner vi veldig interessant, og stiller oss spørsmålet om politiet egentlig har noe å gjøre i skolen?

Med dette i tankene har vi valgt å se nærmere på problemstillingen:

«På hvilken måte kan politiets forebyggende arbeid i skolen endre unges holdninger til hasj?»

Det å jobbe forebyggende opp i mot hasj, og andre illegale rusmidler er et bredt felt. Vi har derfor valgt å ta for oss arbeidet i skolen, og begrenser dette til unge i grunnskolen. Vi kommer ikke til å ta for oss bekymrings samtalen og oppfølgingssamtalen, selv om dette er viktige arbeidsformer for politiet.

Vi vil først gjøre rede for hvilken metode vi har valgt og hvordan vi har gått frem med arbeidet i denne oppgaven. Videre kommer vi inn på lovverket som regulerer politiets forebyggende arbeid. Deretter tar vi for oss holdningsbegrepet og ser nærmere på hva som ligger i dette, samt endring og påvirkning av holdninger. Før diskusjonsdelen kommer vi inn

på hva politiet gjorde da de ble involvert i skolen for første gang. Vi har valgt å fokusere på politiets skoleperm, da dette var det nærmeste vi kom et felles undervisningsopplegg innad i politiet.

I diskusjonsdelen tar vi først for oss dette med holdningsendring og venners og foreldres påvirkning. Videre ser vi på hvor vanlig det faktisk er blant ungdom å røyke hasj og hva slags typer ungdom som gjør dette nå for tiden. Vi har tatt for oss hasj fordi det ofte er det første ulovlige rusmidlet unge kommer bort i, og fordi vi tror muligheten for holdningsendring er størst her.

Vi tar også for oss politiets rolle og viktigheten av kunnskapsbasert politiarbeid. Til slutt stiller vi oss spørsmålet om politiets undervisning i skolen faktisk har noen effekt og hva som må til for at det skal fungere.

2 Metode

Metode defineres av sosiologen Vilhelm Aubert som «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Vilhelm Aubert, 1985, s. 196 sitert i Dalland, 2012, s. 111). Hvilken metode man bruker er altså avhengig av hva man ønsker å finne ut.

2.1 Forforståelse

Dalland skriver at en fordom er «en dom på forhånd, det betyr at vi allerede har en mening om et fenomen før vi undersøker det». (Dalland, 2012, s. 117). Fordommer eller forforståelse er noe man alltid har med seg, også når man skal skrive en oppgave.

Når vi nå skulle skrive en oppgave hvor vi selv er det instrument som samler inn data, vurderer og tolker, er det viktig å være oppmerksom på hvilken rolle forforståelsen spiller, og at vi er bevisst vårt eget ståsted (Dalland, 2012, s. 59) Forforståelsen kan være med på å påvirke de valgene vi har gjort med hensyn til valg av litteratur og tolkning av denne. Før vi startet arbeidet med denne oppgaven, satt vi oss ned og tenkte over hvilke kunnskaper, erfaringer og holdninger vi hadde om temaet.

Vi hadde, som nevnt i innledningen, en oppfatning om at mange unge i dag ser på hasj som likestilt med alkohol. Noe av det som har vært med på å forme dette synet er samtaler med ungdommer i praksisåret og avisartikler skrevet i Fredrikstad Blad. Vi har også lært mye om hasjen som et «gateway-drug», som en inngang til bruk av andre rusmidler. Personlig hadde vi en helt annen oppfatning av bruk av hasj enn disse ungdommene.

Vi tenkte begge at det var viktig å ha politiet i skolen, men opplevde gjennom vår praksis at forebyggende arbeid i skolen så ut til å ha lav prioritet i politiet. Videre hadde vi også tanker om at politiets forebyggende arbeid i skolen kanskje ikke fungerte slik man skulle ønske med tanke på å nå fram til ungdommene. Vi stilte oss spørsmålet om politiets undervisning om konsekvenser og lovbrudd faktisk har noen innvirkning på de unge.

På bakgrunn av dette måtte vi være bevisst på å lete etter informasjon som kunne avkrefte våre hypoteser. Dette vil da være med på øke tilliten til vår oppgave.

2.2 Vårt valg av metode: teoretisk oppgave

Vi har valgt å skrive en teoretisk oppgave for å forsøke å gi et svar på vår problemstilling. Det vi ønsker å finne ut av er hva som har blitt gjort og eventuelt hva som ikke har blitt gjort på dette området, gjennom å se på om det finnes overordnede regelverk, instruksjer, programmer og evalueringer. Oppgavens størrelse og tiden vi har til rådighet er noe av det som også ligger til grunn for valg av denne metoden.

Vi hadde begge felles erfaringer fra praksisåret om unges holdninger til hasj som gjorde at vi ønsket å se nærmere på dette temaet. Vi vil her beskrive hvordan vi har gått frem når vi har søkt etter litteratur og videre gi en begrunnelse og vurdering av stoffet vi har valgt ut.

Vi har i hovedsak brukt skriftlige kilder til å undersøke temaet nærmere. Det første vi gjorde var å søke i «Bibsys» og «Google» med søkeord som «Politiet i skolen», «Politiets undervisning i skolen», «Forebygging i skolen» og «holdninger til hasj». Videre lette vi i pensumbøkene for å se om det var skrevet noe der som var relevant for vår problemstilling. Vi har også snakket med lærere og ansatte ved Politihøgskolen med erfaring og kunnskap på området. I tillegg har vi sett på tidligere bacheloroppgaver skrevet ved Politihøgskolen med lignende tema som vi selv har valgt. For å lette arbeidet med å finne relevante bøker og artikler har vi brukt deres litteraturliste aktivt.

Som vi kommer mer tilbake til utover i oppgaven merket vi at det var skrevet relativt lite om akkurat vårt tema. Vi ønsket i utgangspunktet å finne litteratur av nyere dato, men dette viste seg å ikke være så enkelt. Det ble en utfordring å finne evalueringer av politiets forebyggende innsats i skolen og spesielt kun rettet mot forebygging av bruk av hasj.

2.3 Valg av litteratur og kildekritikk

Når det gjelder pensumbøkene var *I forkant* skrevet av Lie (2011) den som ble mest relevant for oss. Ulike sider av politiets kriminalitetsforebyggende arbeid blir tatt opp her og hun går også litt inn på politiets forebyggende arbeid i skolen. En utfordring er at hun ikke går så dypt i samarbeidet mellom politiet og skolen, men vi har likevel brukt boken som et utgangspunkt for videre arbeid med oppgaven. En annen bok vi har brukt mye er *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter* skrevet av Balchen (1998). Selv om boken nå er 15 år gammel fant vi mye i denne som kunne si noe om hva som ble gjort da politiet begynte med forebyggende arbeid i skolen. I tillegg skriver han noe om de forskjellige programmene som har blitt benyttet av politiet.

Innenfor psykologien fant vi bøker som passet inn under det vi ønsket å få frem om holdninger. Vi valgte *Sosialpsykologi* av Raaheim (2002) og *Innføring i psykologi av Håkonsen* (2009). Disse bøkene fremstiller den sosialpsykologiske siden av holdningsbegrepet og således bare en side av begrepet. Vi mener allikevel det er sentrale bøker, og synes de passet bra til å belyse holdningsaspektet i oppgaven vår.

Vi har også valgt å se en del på statistikk over unges bruk av hasj, og tolkninger av denne. Vi fant at *Ung i Norge – psykososiale utfordringer* av Kvalem og Wichstrøm (red.) (2007) var nyttig på dette området. Vi synes den var et godt hjelpemiddel fordi den ikke bare legger frem statistikk på rusmiddelbruk, men drøfter også årsaker som kan ligge bak.

Når det gjelder søk på internett har vi vært kritiske til kildene vi har brukt derifra. Det kan være utfordrende å finne fagstoff som er relevant, seriøst og kvalitetssikret (Dalland, 2012, s. 66) Vi har derfor brukt faglig anerkjente og seriøse sider som NOVA, SIRUS og Regjeringen sine sider.

Mangelen på evaluering av den forebyggende innsatsen politiet har gjort og gjør i skolen gir oss en utfordring i forhold til å gi et svar på vår problemstilling. Et alternativ kunne vært å

velge en kvalitativ metode og ta for oss enkeltpersoner eller små grupper og intervjuet disse. Det kunne for eksempel ha vært å spørre ungdom som har prøvd hasj hva de mener at politiet eller andre måtte ha gjort for å kunne påvirke deres valg. Vi ønsket derimot et mer overordnet bilde og valgte derfor en teoretisk oppgave. Vi valgte å ta med holdninger i vår problemstilling, og fant etter hvert ut at det var utfordrende, nettopp fordi det er vanskelig å måle holdninger. Holdninger er også et komplekst begrep som kan tolkes på forskjellige måter fra person til person.

3 Kriminalitetsforebygging

«Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer». (Lie, 2011, s. 21)

3.1 Lovverk og retningslinjer

Forebygging handler i hovedsak om politiske prioritering, og er dermed et politisk felt (Lie, 2011, s. 22). I St. meld. nr. 42 (2004 - 2005) står det beskrevet hvilke oppgaver som bør være politiets primæroppgaver, og grunnprinsipp nr. 9 forteller at politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet. «Politiet bør selv foreta en overveiet og begrunnet prioritering mellom sine oppgaver. Prioritering er ikke først og fremst et spørsmål om innbyrdes rangering av lovbruddstyper. Det største problemet består i å velge strategi i polititjenesten. Politiet bør legge hovedvekten på forebyggende ordenstjeneste, med sikte på å forebygge straffbare anslag mot den alminnelige fred, orden og sikkerhet. Ingen andre kan påta seg denne oppgaven» (St. meld. nr. 42, 2004-2005).

Både Justisdepartementet og Politidirektoratet gir føringer for politiets kriminalitetsforebyggende arbeid (Lie, 2011, s. 26). Vi finner også føringer for dette i Politiloven og Politiinstruksen. Politiloven § 2 1. ledd nr. 2 sier at politiet skal forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet. Politiinstruksen § 10-1 forteller om politiets forebygging og motvirkning av straffbare handlinger, samt politiets plikt til å organisere og drive forebyggende virksomhet for å påvirke og hvis mulig endre forhold som utløser ulovlige handlinger eller tilstander. Herunder skal politiet søke samarbeid med aktuelle offentlige myndigheter og private organisasjoner med videre. Etter politiinstruksen § 15-1 plikter politiet å samarbeide med andre offentlige myndigheter og organisasjoner når deres oppgaver berører politiets virkefelt, og lov eller forskrift ikke er til hinder for dette. Det

påligger også politiet å blant annet innlede et nært samarbeid med skole, og snarest underrette om forhold av antatt interesse for virksomheten.

«Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015», utgitt av POD forteller blant annet om politiets forebyggende arbeid med barn og unge. Den forteller at i tillegg til familien er skolen en viktig arena for å skape sunne holdninger hos barn og unge. Samhandling med blant annet skoleledelse og lærere skal gi informasjon til politiet om hvem som er risikoutsatt, og hvilke situasjoner og steder som eksponerer unge for narkotika. Videre blir det skrevet om at politiet bør kommunisere til de unge at befatning med narkotika kan ha alvorlige konsekvenser for deres fysiske og psykiske helse.

3.2 Primærforebygging

Når politiet jobber primærforebyggende er målet å nå ut til hele befolkningen eller til store uselekterte grupper. Å jobbe på et generelt plan for å hindre misbruk av hasj vil være å jobbe primærforebyggende. Holdningsskapende arbeid i skolen er et eksempel på dette. I motsetning til primærforebygging er sekundærforebygging når politiet arbeider rettet inn mot en gruppe ungdommer som er i faresonen (Balchen, 1998, s. 76-77). Det kan være ungdommer som allerede har prøvd hasj noen ganger.

3.3 Politiet i skolen

Politiets arbeid i skolen legges inn under den personorienterte forebyggingen, men den innbefatter blant annet både primærforebygging og sekundærforebygging. Rent overordnet går personorientert forebygging ut på og «ta sikte på å påvirke bakenforliggende årsaker til at et individ begår lovbrudd». Mye av tenkningen bak dette består av tverrfaglig samarbeid, og det er her skolen kommer inn i bildet, og ikke minst foreldrene som vi også skal snakke litt om utover i oppgaven. Foreldre og foresatte er en av politiets viktigste samarbeidspartnere. I ungdomsårene kan foresatte oppleve og «miste» litt kontrollen over barna, og der kan politiet komme inn som en god støtte og samtalepartner, slik at utfordringene håndteres på best mulig måte (Lie, 2011, s. 60 – 63).

Politiets samarbeid med skolen innbefatter blant annet undervisning om lovbrudd og konsekvenser og forebygging av rusbruk, altså på et mer generelt nivå. Samarbeidet omfatter også forebygging av lovbrudd og konflikter blant enkeltelever. (Lie, 2011, s. 94 - 97).

4 Holdninger

En holdning er «et begrep som blir brukt til å beskrive noe vi i utgangspunktet ikke kan observere, men som vi slutter oss til på bakgrunn av det et individ foretar seg». En persons holdninger kommer dermed til uttrykk gjennom det han eller hun sier og ikke minst gjør. Gjennom dette vil vi trekke slutninger og tilegne vedkommende holdninger. (Raaheim, 2002, s. 80).

4.1 Begrepet holdninger

I sosialpsykologien defineres begrepet holdninger på to måter. På den ene siden har vi en endimensjonal tilnærming, og på den andre siden har vi trekomponentmodellen, som er den vanligste. Sistnevnte baserer seg på at en holdning er en kombinasjon av tre separate reaksjoner på en hendelse, et fenomen eller et objekt, for eksempel en annen person. Det skilles mellom reaksjoner av kognitiv, affektiv, og atferdsmessig karakter. Den kognitive komponenten sikter seg inn på våre tanker om et emne, mens den affektive komponenten sier noe om våre følelser. Til sist har vi atferdskomponenten som sier noe om hvordan vi oppfører oss og handler i forskjellige situasjoner (Raaheim, 2002 s. 80 - 81). En person vil derfor gjennom det han eller hun tenker, sier, gjør og føler uttrykke en holdning ovenfor for eksempel en bestemt hendelse.

Ikke alle forskere er enige i denne teorien om at holdninger kommer til uttrykk både gjennom tanker, følelser og adferd. Det er her den endimensjonale tilnærmingen kommer inn. Noen ganger oppfører vi oss i strid med det vi har uttrykt at vi mener om en bestemt sak, og lar følelsene ta overhånd. Mens andre ganger lar vi følelsene være, og handler ut ifra rasjonelle overveininger. Det kan være flere grunner til at et menneske vil handle på disse måtene. En årsak kan være at vi ikke ønsker å mene noe annet enn det personene vi har rundt oss mener, for å unngå å skille oss ut, eller i redsel for å bli utestengt fra gruppa. Dette har dermed resultert i at den endimensjonale tilnærmingen kun fokuserer på en holdningskomponent, den affektive reaksjonen (Raaheim, 2002, s. 83).

4.2 Påvirkning og endring

Fra vi er små blir vi påvirket av alle rundt oss. I begynnelsen er det selvfølgelig foreldrene som barn tar mest etter, og disse barna vil ha en forståelse av verden gjennom mors- og fars øyne. Gjennom oppveksten vil flere kilder ha innflytelse. Venner og skole vil spille en stor

rolle (Håkonsen, 2009, s. 205). Dette kan beskrives som gruppetenkning, der enkelte grupper er mer betydningsfulle for oss enn andre, og dermed har mer innflytelse på oss og dannelsen av holdningene våre (Raaheim, 2002, s. 86).

Som beskrevet over innebærer en holdning at vi tar et standpunkt. Noen holdninger er lett tilgjengelige i bevisstheten vår, mens andre trenger sterkere grad av stimuli for å aktiveres. Dette betyr at noen valg tar vi lett ut i fra våre allerede eksisterende holdninger, mens andre trengs å grubles mer over. Holdninger er altså ikke noe som forandres på en lett måte, men noe vi har med oss over tid. «Å forandre holdninger krever ofte arbeid som både er tidkrevende, og som koster noe for den enkelte å gjennomføre» (Håkonsen, 2009, s. 205). Det er altså mange komponenter som spiller inn når det kommer til holdningsendring, og vi skal her se litt nærmere på to teorier rundt dette. Raaheim (2002, s. 103) skriver om Haiders balanseteori. Han fremhever at en holdning alltid er rettet mot noe spesifikt og at den har en positiv eller negativ verdi for personene som uttrykker holdningen. Personen vil prøve å oppnå en balanse mellom ulike holdninger. Er det ikke balanse vil personen føle et ubehag, og dette kan føre til at en eller flere holdninger endres.

Raaheim (2002, s. 104-105) skriver også om Festingers teori om kognitiv dissonans. Han mener at våre holdninger opprinnelig er i balanse med hverandre. Men fremkommer det tilfeller der holdningene ikke samsvarer med hverandre vil det foreligge kognitiv dissonans. Dette vil personen oppleve som ubehagelig, og vil dermed prøve å unngå denne ubalansen. Dette kan gjøres på flere måter. Tar vi hasjbruk som eksempel kan det være unge som røyker hasj, men som likevel vet det er farlig. Den mest effektive måten å oppnå balansen mellom de to standpunktene er å slutte å røyke hasj. Det er ikke alltid like enkelt, så da er det mange som prøver å redusere dissonansen på andre måter. En kan for eksempel si til seg selv at hasjen får meg til å slappe av, eller at det ikke er så farlig fordi jeg ikke gjør det så ofte. Andre kan «lure» seg selv ved å pynte på sannheten, å for eksempel bruke mindre hasj og mer tobakk i «jointen» de røyker.

5 Politiets kriminalitetsforebyggende arbeid i skolen

Når det kommer til politiets forebyggende undervisning i skolen er vi avhengig av et samarbeid mellom skolen og politiet. I tillegg til dette samarbeidet, er politiet helt avhengig av et godt samarbeid med foreldre og foresatte.

5.1 Politiet inn i skolen for første gang

Politiet har drevet forebyggende arbeid i skolen helt siden 1950-tallet. Oslo politikammer etablerte da «skolegruppen» som hadde ansvar for trafikkundervisningen i skolene (Balchen, 1998, s. 56). På 80-tallet ble det foretatt en omorganisering av den forebyggende virksomheten i Oslo, og denne tjenesten skulle nå bestå av to deler hvor den ene var en undervisnings- og informasjonsgruppe. En av hovedfunksjonene var å utvikle et samarbeid med skolene, og deretter utføre undervisning, informasjonsarbeid og rådgivning. Hovedfokuset var blant annet rettet mot holdningsendring. Ellers i landet ble det også på 80-tallet opprettet forebyggende enheter. Disse hadde i likhet med Oslo, skolen som en viktig samarbeidspartner (Balchen, 1998, s. 67-68).

5.1.1 Holdningspåvirkning gjennom kampanjer og undervisning

Når det gjelder kriminalitetsforebyggende arbeid har det lenge vært brukt informasjonsformidling og ulike kampanjer som virkemiddel for og nå frem til unge mennesker. Tanken bak er å påvirke og deretter endre de unges holdninger slik at de for eksempel ikke skal bruke narkotika (Balchen, 1998, s. 108-109).

På 80- og 90 tallet har politiet gjennomført flere kampanjer spesielt rettet mot store grupper av barn og ungdom, uten å ha fokusert på en risikosone. Dette var kampanjer politiet utførte i samarbeid med andre etater og hadde som formål å etablere «gode» holdninger til blant annet rusmidler, slik som beskrevet over. Politiet har blant annet vært deltagende i kampanjer som «Fra bagatell til helvete». Dette var en kampanje som ble gjennomført av polititjenestemenn, en tidligere rusmisbruker og lærere. Hensikten var å endre holdninger til bruk av rusmidler og på denne måten forebygge kriminalitet (Balchen, 1998, s. 114-115).

I 1997 kom «politiets skoleperm», som er et undervisningsopplegg for forebyggende polititjeneste i skolen. Denne permene er utviklet i samarbeid med skoleverket, Justisdepartementet og Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD). Innholdet i permene forholder seg til læreplanen for 1997, og omfatter forskjellige emner for alle klassene i grunnskolen. «Målet er at alle som tilbyr kriminalitetsforebyggende undervisning til skolen

skal forholde seg til den nye planen, og gi en undervisning som er tilpasset skolens fagplaner og dermed inngå i en helhet». Justis- og politidepartementet ville sikre en minsteaktivitet av kriminalitetsforebyggende arbeid i skolen, og politiet skulle gjennomføre 45 minutters undervisning per klassetrinn i året (Balchen, 1998, s. 125). Blant målene med undervisningen for 7.klasse-elever var blant annet å «stimulere de unges holdninger til å si fullstendig nei til ulovlige rusmidler». Og videre å gi kunnskap om skadevirkninger av alkohol- og narkorus. Dette skulle gjøres gjennom å informere de unge om hva politiet gjør med beruset ungdom som raver rundt på kveldene (Justis- og politidepartementet, 1997). Ut over undervisningen i 7.klasse legger ikke skolepermen noe særlig fokus på bruk av illegale rusmidler

6 Diskusjon

6.1 Holdninger, adferd og påvirkning

Tidligere i oppgaven har vi skrevet om holdninger, og blant annet tatt frem at holdninger innebærer tanker, følelser og adferd overfor noe eller noen. Men er det virkelig slik at mennesker alltid oppfører seg i samsvar med holdningene sine?

Hvis svaret på dette spørsmålet er utelukkende ja, så betyr det at en persons holdninger kan forutsi hvordan han eller hun vil oppføre seg. Men på den andre siden er det sjelden kun en enkelt årsak til en handling. Vi kan godt ha en holdning til noe, men det betyr ikke at vi alltid handler ut ifra denne holdningen. Som beskrevet over under holdninger, kan unge røyke hasj selv om de synes det er farlig, eller motsatt. Det kan kanskje virke litt banalt, men for politiet sin del kan det være greit å tenke i den banen under undervisningen i skolen. Hvis politiet gjør en observasjon av en type holdning hos en ungdom, sier den i følge studier ikke alltid noe om adferden til den unge. (Håkonsen, 2009, s. 206 - 207).

En viktig faktor å ta frem her er at hvilken situasjon vi befinner oss i vil påvirke adferden vår. Jo sterkere det sosiale presset er, desto mindre vil individuelle holdninger forklare vår adferd (Håkonsen, 2009, s. 207). Vi kan tenke oss at dette spesielt gjelder hos unge mennesker, som er i en avgjørende og skjør del av livet, og som lettere vil kunne påvirkes. Pedersen (2006, s. 115) skriver i boka Bittersøtt at «hasjbruk er et gjengfenomen». Han skriver videre om venners og foreldres påvirkning. Gjennom analyse av surveydata har han funnet en sammenheng mellom egen og venners bruk av hasj. Dersom ingen av bestevennene hadde

brukt hasj, var det bare tre prosent av guttene som selv hadde brukt stoffet. Tallet økte til 40 prosent dersom én bestevonn hadde brukt hasj, og til 77 prosent der hvor begge bestevonnene hadde brukt hasj. Samme mønster kunne sees blant jentene. Dette viser at påvirkningen fra venner er stor og at det har mye å si hva slags miljø man er i. «Det er i jevnaldergruppa du får tilbud om stoffet. Det er der det røykes, og det er der mytene og fortellingene om stoffet slår rot og brer seg» (Pedersen, 2006, s. 115).

Hvordan er det så med foreldrene? Analyser av Ung i Norge-undersøkelsen fra 2002 viser markant forhøyet forbruk av ulike rusmidler blant ungdom som opplever å ha en vanskelig relasjon til foreldrene. Man finner også høyere forbruk blant dem som svarer at foreldrenes forbruk er høyt, og dem som ofte får alkohol av foreldrene. I kapittelet ungdom, foreldre og rusmiddelbruk diskuterer Pape og Storvoll (2007, s. 170 - 171) hvordan slike funn kan fortolkes. Hovedkonklusjonen er likevel at foreliggende forskning ikke kan gi noe entydig svar på hva sammenhengen mellom foreldrenes og de unges rusmiddelbruk skyldes. Det som dog kommer frem er at foreldrene er en viktig målgruppe i det forebyggende arbeidet, og at forholdet barn – foreldre virker forebyggende med hensyn til blant annet rus. For politiets del vil dette funnet innebære å vise en viss ydmykhet i møte med foreldre i det forebyggende arbeidet.

Den enkeltes holdninger, verdier og forventninger vil kunne gå i ulike retninger. Sannsynligheten for problematferd øker dersom de holdningsmessige barrierene mot å begå normbrudd er svake. Ungdommen kan for eksempel være mer orientert mot løsrivelse fra foreldrene enn mot gode skoleprestasjoner. På den andre siden kan det å teste grenser og å handle i strid med foreldrenes ønsker og råd, herunder visse former for rusmiddelbruk, være en del av den identitetsfremmende løsrivelsesprosessen i tenårene. Dette kan på den ene siden være uttrykk for spenningssøken og nysgjerrighet som er typisk for denne alderen. På den andre siden kan det for noen ungdommer være opptakten til en dårlig utvikling henimot utprøving av sterkere stoffer. Eksperimentell bruk av for eksempel hasj kan altså for noen føre til at de til slutt ender opp som sprøytenarkomane. Når man ser på de som eksperimenterer med hasj, er det imidlertid svært få som havner slik (Pape og Storvoll, 2007, s. 148)

Men kan politiet gjøre noe for å påvirke disse holdningene? Som skrevet over samsvarer ikke alltid de unges holdninger med deres adferd, og kognitiv dissonans kan oppstå. Det oppstår en konflikt mellom hva den unge tenker om seg selv, og sine omgivelser eller handlinger. Dette

kan være en ubehagelig følelse, og den unge vil prøve å oppnå likevekt. Det er her holdningsendring kan komme inn. Kognitiv dissonans forutsetter frihet, og at man kan ta egne valg. Får unge denne muligheten vil de føle seg personlig ansvarlig på en helt annen måte enn hvis politiet for eksempel forteller hva de bør gjøre (Raaheim, 2002). I følge KRÅD handler det forebyggende arbeidet blant annet om å sette barn og unge i stand til å motstå risikoatferd av egen vilje (Germundsson sitert i Lie, 2011, s. 60). Hvis politiet skal fortelle om konsekvenser av rusbruk, og om hvor farlig det er, tror vi ikke det når frem hvis ungdom ser at det går bra med bestevennen som for eksempel røyker hasj en gang i måneden. Vi tenker derfor at politiet til en viss grad kan påvirke ungdommer, men at det i bunn og grunn er venner som har størst innflytelse.

6.2 Mot normalisering?

I boken «lærebok i barnepsykiatri» av Grønholt, Sommerschild, Garløv kap 24, s. 280 fortelles det om at unges holdninger til rusmidler fortsatt er negativ, selv om det synes å være en økende sosial akseptering av bruk av cannabis. Årlige undersøkelser viser at i år 2000 var det ca. 18 prosent av ungdommer i alderen 15 – 20 år som hadde prøvd cannabis noen gang. I 2007 var tallet 11 prosent. Dette viser oss at det er relativt få som faktisk prøver cannabis. På den andre siden synes hasj å være en vanlig inngangsbillett til rusens verden, og veien kan være kort til bruk av andre illegale rusmidler (Grønholt m.fl, s. 280). Vi synes det er rart at statistikken viser nedgang mens forfatterne av boka sier at det er en økende sosial aksept for bruk av hasj. Vi stiller oss dermed spørsmålet om bruk av hasj går mot normalisering?

Fauske og Øia (2010, s. 254) skriver også at det i enkelte ungdomsmiljøer har utviklet seg holdninger til narkotika i en mer liberal retning, og at terskelen for eksperimentering med ulike stoffer dermed har blitt lavere for ungdom. Dette spørsmålet stiller også Pape og Storvoll (2007, s. 145) i kapittel ti i boka «Ung i Norge – psykososiale utfordringer». De prøver å gi et svar på om det er slik at narkotikabruk nå har bredt om seg blant vanlig, velfungerende ungdom og at det ikke lenger finnes noen tydelig kjønns- eller klassedimensjon, slik det hevdes fra både media og fra faglig hold.

Hva betyr egentlig normalisering? Normalisering av illegale rusmidler handler om hvordan hasj, og andre stoffer, blir en «tatt for gitt» del av ungdommens hverdag. Dette innebærer en økt tilgang på stoffet, at flere prøver det, og at flere bruker det mer jevnlig. Disse komponentene kan måles gjennom statistikk. Normalisering handler også om at hasj blir

integrrert i ungdomskulturen, noe som er vanskeligere å måle (Sandberg og Pedersen, 2010, s. 73-74).

Pape og Storvoll har samlet meninger fra flere forskere under dette kapittelet. Noen mener blant annet at unge menneskers bruk av hasj har blitt så utbredt, på tvers av kjønn og klasse, at det ikke kan betraktes som avvikende. De samme forskerne mener at ungdom i dag forholder seg til narkotika på samme måte som til alkohol. I dette ligger det at de bruker narkotika som en «stemningshever eller lystbetont kilde til avkobling» ved fester og sosialt samvær.

Det er en kjent sak at misbruksproblemer oftest rammer ressursvake og problembelastede grupper. Blant risikofaktorene er tidlige tilpasningsvansker, psykiske problemer, ugunstige oppvekstforhold og sviktende foreldreomsorg. Spørsmålet er om de ungdommene som bare driver med eksperimentell bruk, som ruser seg i ny og ned, men ikke til daglig, også strever på ulike livsområder? Sett fra et normaliseringsperspektiv tror vi at disse ungdommene, som bare *prøver* narkotika, er like veltilpassede og oppgående som de fleste ungdom ellers.

Vestel, Bakken, Moshuus og Øia (i Pape og Storvoll, 2007, s. 147) har delt unge menneskers stoffbruk inn i to overordnede motivasjonssystemer. På den ene siden å bruke rusmidler i tilknytning til en kulturbevisst livsstil, slik som hasj ble brukt av hippiene. På den andre siden å bruke narkotika i forbindelse med psykososiale problemer, som en form for selvmedisinering. Mellom disse finnes det glidende overganger, og det vil ofte være en kombinasjon av ulike drivkrefter som er grunnlaget for unge menneskers bruk av narkotika. Motivene for å prøve narkotika vil også ofte være annerledes enn motivene for å fortsette å bruke det.

Det er lagt lite vekt på kulturdimensjonen i tidligere forskning om ungdom og rus. Det de derimot har funnet ut er at ungdom med stofferfaring har flere likhetstrekk med etablerte stoffmisbrukere. Men det skal sies at dette bildet er nyansert, og ikke like dystert. Slike funn er med på å gi et problemfokuseret fokus, også på bare det å prøve ulovlige stoffer. Det har vist seg i både amerikansk og norsk forskning at ungdom som ruser seg er tilbøyelige til å utøve også annen problematferd (Pape og Storvoll, 2007, s. 148). Å prøve ulovlige rusmidler er å bryte en barriere, og da kan man lett tenke seg at veien blir kortere til å gjøre andre ulovlige eller normbrytende handlinger.

Hva er grunnen til at ungdom i dag trekker mot ulovlige rusmidler? I følge Parker og hans medarbeidere handler det om «vanlige ungdommers behov for et avbrekk fra den lange og krevende ferden mot voksenverdenen, og om å ha en tidstypisk, vestlig livstil med vekt på konsum». De mener også at bruk av hasj, blant andre stoffer, har forflyttet seg fra marginale grupper til «mainstream» ungdomskultur etter ravekulturens framvekst på 90-tallet. På denne måten har kjønn og klassebakgrunn fått mindre å si og enkeltindividet har blitt mer «kulturelt fristilt» (i Pape og Storvoll, 2007, s 148 – 149).

Til tross for at stoffbruk blant norske ungdommer har vært forbeholdt de få, har også norske forskere (Pape, 2002) støttet normaliseringsperspektivet. Det finnes derimot ikke studier som viser at dette faktisk er tilfellet, verken i Norge eller andre steder i verden.

Selv om det er få ungdommer mellom 13 og 19 år som noen gang har brukt hasj, er det derimot svært mange fler som har blitt tilbudt stoffet i 2002 enn i 1992. Det så også ut til at barrierene mot å prøve hasj når muligheten bød seg hadde blitt svekket, da det var flere i 2002 enn i 1992 som hadde brukt stoffet etter å ha blitt tilbudt det. På den andre siden er det et viktig poeng at av de ungdommene som hadde prøvd stoff det siste året, hadde prøvd det mindre enn fem ganger (Pape og Storvoll, 2007, s. 150).

Hva sier så dette oss? De fleste forskerne Pape og Storvoll refererer fra støtter oppom normaliseringsaspektet, og sier at bruk av hasj går mot en «mainstream» kultur. På den annen side nevnes det at veien kan bli kortere mot å prøve sterkere rusmidler, og enda viktigere at statistikkene over hasjbruk blant unge går ned. Det er ikke så lett for oss å tolke helt hva dette kan bety, men selv om det er en nedgang kan det tenkes at det likevel er noe normalisering. Vi tror dette både ut i fra hva vi har funnet i ulike kilder, og ut i fra erfaringer fra praksisåret. Men man må selvfølgelig skille mellom ulike kulturer, og ulike grupper av ungdom.

6.3 Politiets rolle og kunnskapsbasert politiarbeid

En stor del av politiets forebyggende arbeid omfatter undervisning i skolen (Lie, 2011, s. 97). Men har politiet noe å gjøre i skolen i det hele tatt? Hva er egentlig politiets rolle?

Kunnskapsbasert politiarbeid har blitt et ideal for politiet (Lie, 2011, s. 324). Liv Finstad definerer kunnskapsbasert politiarbeid som at den enkelte politiansatte går «vitenskapelig til verks ved å systematisere sine egne erfaringer, og ved å forholde seg aktivt til og anvende

annen type kunnskap enn sin egen» (Finstad, 2000, s. 22). Videre har Helene Gundhus skrevet at kunnskapsbasert politiarbeid i større grad er ment å være basert på vitenskapelig kunnskap enn politiansattes egne erfaringer (sitert i Lie, 2011, s. 324). Regjeringen legger også vekt på at rusmiddelpolitikken skal være kunnskapsbasert for å sikre at ressursene blir utnyttet godt nok (regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer 2006 – 2008, s. 5) Er det forebyggende arbeidet kunnskapsbasert når det ikke finnes formelle krav til de som skal drive det forebyggende arbeidet i skolen?

Nordahl, Gravrok, Knudsmoen, Larsen og Rørnes(2006, sammendrag) skriver at det er læreren og instruktøren som er hovedaktør i det forebyggende arbeidet i skolen. Effekten av de ulike undervisningsoppleggene avhenger av i hvilken grad læreren og instruktøren har kompetanse og kunnskap om det de skal formidle, samt at de lykkes med og nå frem til elevene. Like viktig er det dermed å fremstå som gode ledere og forbilder for de unge. Politiet vil i denne sammenheng falle inn i instruktørrollen, og er det noe politifolk har spesielle forutsetninger for å lykkes med? Eller er det mer tilfeldig om den enkelte politiansatte har denne evnen? Vi tror det siste. Vi tror rett og slett dette har med ildsjeler å gjøre. Politimenn- og kvinner som ser på ungdom som sitt felt, det er dette jeg skal drive med. Liv Finstad (2000, s. 95-96) skriver i sin bok «Politiblikket» om «det egentlige politiarbeidet». Her kommer det frem at det å fange tyver er det mest interessante. Man kan se på det som en løk man skreller ett og ett lag fra. Det egentlige politiarbeidet er kjernen, det innerste. Den ytre forestillingen om hva politiet gjør. Det skal sies at dette er et typisk svar fra de som jobber med ordenstjeneste, men likevel. Motsetningene til det å fange tyver er for eksempel fremstillinger i retten eller forkynnelser. Vi tror nok skolebesøk kan falle inn under denne motsetningen, i hvert fall hos den typiske ordenspatruljen. Det bringer oss tilbake til vår påstand om ildsjeler, det er de som må ta seg av dette for at det skal ha noen som helst effekt.

Mange av de forebyggende undervisningsoppleggene er rettet mot konsekvenser av lovbrudd og forebygging av rusbruk blant ungdom (Lie, 2011, s. 97). Politiet får gjennom blant annet kurset «Tegn og symptomer på misbruk av narkotika eller andre rusmidler» en viss utdanning i ulike stoffer og deres virkning på kroppen. Dette kurset er en forholdsvis ny del av Politihøgskolens pensum, og har vært en del av studentenes opplæring i ca. 10 år. Men betyr det dermed at politiet er kvalifisert til å lære ungdommer og foreldre om narkotika og hvorfor de bør holde seg unna? Hva med det pedagogiske arbeidet? Det stilles som sagt ingen formelle krav til personen som skal undervise for klasser og på foreldremøter. Burde dette

heller ha vært en oppgave for skolen og lærerne selv? Har de muligens større innflytelse enn en fremmed politimann- eller kvinne? Vi tror det, nettopp fordi det er lærerne som har den daglige kontakten med barna, det er de som har utdanning i pedagogikk. «Det viktigste læremiddel i skolen er læreren selv» (Nordahl et al., 2006, s. 120).

Hva så med lokalkunnskap? En ting vi tror er vel så viktig er at politiet kjenner til hvilken kultur det er for hasj på akkurat den skolen de skal undervise på. En annen ting som også går inn under lokalkunnskap er forskjellen mellom bruk av hasj i byen og i utkant-Norge. Det viser seg at det er en klar sammenheng mellom bostedstype og hyppighet i bruk av rusmidler. Andelen som har brukt hasj er dobbelt så høy i Oslo sammenlignet med gjennomsnittet i Norge (Fauske og Øia, 2010, s. 256). Vi synes dette er viktig å få frem fordi det utgjør en forskjell fra om du er politi i Oslo eller i for eksempel Vardø.

Over har vi fundert litt over kunnskapen som kreves av den enkelte polititjenestemann eller kvinne når de skal undervise i skolen. Vi har tatt inn kurset «tegn og symptomer», men vi mener at det ikke er nok. I tillegg til dette mener vi at politiet må forstå hvorfor ungdom har lyst til å prøve hasj.

6.4 Har politiets undervisning i skolen en effekt?

Det brukes i dag masse ressurser på å forebygge ulike problemer blant unge, herunder ligger blant annet de ulike programmene i skolen (Nordahl et al., 2006, sammendrag). Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (KUF/BDF) sier i sin rapport fra 2000 at programmer hvor uniformert politi underviser i motstand mot misbruk ikke virker. Kan dette stemme?

Nordahl et al. (2006, s. 158) støtter oppom dette, og sier at en stor andel av programmene og undervisningsoppleggene som brukes i skolen for å forebygge rusproblemer, har liten sjans for å oppnå resultater. De programmene som dog har blitt evaluert til å ha best effekt har oppfylt visse kriterier. De er bygget på forskningsbasert kunnskap, det er lagt opp til evaluering av programmet, de har en klar strategi for implementering og de har ofte flere enn en teoretisk tilnærming til problemet (Lie, 2011, s. 98). Tar vi for oss forskningsbasert kunnskap vil det si hva som har kommet frem av tidligere evalueringer om hva som virker og ikke virker. Eller at det bygger på teori og empiri som kan sannsynliggjøre ønskede resultater. Tar vi skolepermen som et eksempel, har den mangler på dette området. Faggruppen til

KUF/BDF mener det faglige nivået er for lavt, og at programmet er for smalsporet. De mener dermed at det ikke vil ha noen effekt på barn og unges adferd. Som nevnt før er programmet et undervisningsopplegg for forebyggende polititjeneste i skolen, og dette omfatter også holdninger til illegale rusmidler. Dermed kan en relatere faggruppas evaluering også til å gjelde dette området.

Et annet aspekt som Nordahl et al. (2006) trekker frem er at mye av det arbeidet som gjøres og tiltakene som iverksettes, sjelden blir evaluert på en god nok måte. Det vil si at mye av det som gjøres bygger på subjektive oppfatninger og synsing. Skolepermen som kom i 1997, var ment som et friskt pust for politiets undervisning i skolen. Vi har ikke lyktes i å finne en evaluering av skolepermen. Den har altså eksistert i 16 år uten at noen har sett på om den fungerer eller ikke. Ut i fra dette er det vanskelig å nettopp si noe om effekten, men vi kan tenke oss til flere elementer som kan spille inn. En ting er at det er uvisst hvor mye politinorge har brukt skolepermen. Noen distrikt eller stasjoner/lensmannskontor har kanskje brukt programmet mye, mens andre ikke har brukt det i samme utstrekning. Ett annet aspekt som spiller inn er dette med ildsjeler, som vi har skrevet om over. Før vi begynte å jobbe med denne oppgaven hadde vi aldri hørt om politiets skoleperm, hverken gjennom oppveksten eller praksisåret. Dette kan si noe om at skolepermen faktisk ikke blir brukt noe særlig, og at evaluering av denne må sees gjennom andre programmers evaluering.

Programmene som benyttes i skolen må ha en klar strategi for hvordan det skal implementeres. Begrepet implementering betyr fokusering på hvordan tiltak og programmer omsettes til praktisk arbeid i skolen (Nordahl et al., 2006, s. 140). Tilbake til skolepermen, så fremgår det ikke hvilken strategi justisdepartementet har for å sikre at programmet blir implementert, og dermed fulgt i henhold til planene ved det enkelte lokale lensmannskontor eller politistasjon. Det er heller ingen strategi for implementering i skolene. På den annen side er det klare retningslinjer for hvordan den enkelte politimann eller politikvinne praktisk skal gjennomføre leksjonene (KUF/BDF, 2000, s. 79). Men kan dette være nok for at vi skal få svar på om skolepermen fungerer, at hver enkelt tjenesteperson vet hvordan de skal gjøre jobben? En ting er å vite hvordan jobben praktisk skal gjennomføres, men en annen ting er hvordan det skal formidles. Det bunner her også ut i ildsjeler, og hvordan den enkelte klarer å nå frem til de unge. Det kan ikke læres gjennom noe skoleperm.

Ett siste aspekt er at programmene skal ha flere enn en teoretisk tilnærming til problemet. For skolepermen sin del er det kommet frem til at den er lite variert. Programmet har en mer ensidig formidling av hva som er «riktige» og «gale» handlinger, fremfor å aktivisere elevene i undervisningen (KUF/BDF, 2000, s. 80). Dette betyr vel i grunnen at det kun er en tilnærming til problemet.

Dette bringer oss inn på spørsmålet vi stilte i begynnelsen av dette avsnittet, nemlig om undervisningen politiet gjør i skolen fungerer. Ut ifra det vi har kommet frem til her, så gjør det vel ikke det. Vi syns dette med evaluering kanskje er det viktigste, da det er så og si umulig å faktisk kunne si om et undervisningsopplegg fungerer eller ikke, dersom det ikke evalueres. For at kvaliteten på politiets forebyggende arbeid i skolen skal forbedres må det blant annet sikres at kriteriene vi har presentert ovenfor blir ivaretatt.

7 Avslutning

I denne oppgaven har vi forsøkt å svare på hvordan politiets forebyggende arbeid i skolen kan endre unges holdninger til hasj. Vi har kommet frem til at det finnes lite informasjon og retningslinjer om hvordan politiets forebyggende arbeid i skolen skal gjennomføres. Innad i politiet er det nærmeste vi kommer et felles undervisningsopplegg politiets skoleperm fra 1997. Gjennom studier har de kommet frem til kriterier som må være oppfylt for at de forebyggende programmene skal fungere. Skolepermen og de undervisningsoppleggene og kampanjene som har blitt brukt, har mangler på dette området.

Selv om vi diskuterer politiets rolle i skolen i denne oppgaven, er det vanskelig å gi et klart svar på om de bør være der eller ikke. Det vi derimot har kommet frem til er at dersom politiet skal være involvert i skolen gjennom undervisning og kampanjer, så må det kunne stilles visse krav til tjenestepersonene. Disse bør også ha en viss kunnskap om de lokale forholdene på akkurat den skolen de skal undervise på. Forebyggende arbeid opp mot ungdom er et viktig område og det kan ikke kun være basert på enkelte ildsjelers innsats.

Kvaliteten på politiets forebyggende innsats i skolen vil forbli slik den er i dag dersom det ikke skjer en endring fra politisk hold, og endring i retningslinjer. I stortingsmeldinger og lovverk fremheves viktigheten av forebyggende arbeid, men det mangler altså retningslinjer på hvordan dette arbeidet skal gjennomføres.

Vi har også kommet frem til at holdninger er et komplekst begrep. Holdninger er vanskelig å forandre og det er også vanskelig å måle holdningsendring. Det er ikke alltid vi oppfører oss i tråd med våre holdninger for eksempel fordi vi ikke ønsker å skille oss ut. Vi kan tenkes oss at det å skille seg ut kan være ekstra vanskelig for nettopp ungdommer. Vi har også sett på hvor viktig påvirkning fra venner er, og tror nok at «gjengen» har mer å si enn politiet.

Samlet sett forteller dette oss at det er vanskelig for politiet å gjøre noe med unges holdninger til hasj gjennom undervisning i skolen, nettopp fordi det er så mange faktorer som spiller inn og som skal klaffe på en og samme tid.

8 Litteraturliste

- Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. No:Vett & Viten
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg). Oslo: Gyldendal akademiske
- Grøholt, B., Sommerschild, H. & Garløv, I. (2008) *Lærebok i barnepsykiatri* (4.utg). Oslo: Universitetsforlaget
- Fauske, H. & Øia, T. (2010) *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt
- Finstad, L. (2000) *Politiblikket* No: Pax Forlag
- Håkonsen, K. M. (2009). *Innføring i psykologi* (4. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Justis- og politidepartementet (1997). *Politiets skoleperm. Undervisningsopplegg for forebyggende polititjeneste i skolen. For grunnskolens 1. til 10. klasse*. Oslo: Justisdepartementet, Politiavdelingen
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (2000). *Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse*. Innstilling fra en faggruppe oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, juni 2000
- Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T. M. B & Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial – og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier*. Oslo: Sosiale – og helsedirektoratet Utdanningsdirektoratet.
- Pape, H. & Storvoll, E. E. (2007). *Ungdom og narkotikabruk – mot normalt?* I I. L. Kvalem & L. Wichstrøm (Red.). *Ung i Norge – Psykososiale utfordringer* (s. 145-160). Oslo: Cappelens forlag

- Pape, H. & Storvoll, E. E. (2007). *Ungdom, foreldre og rusmiddelbruk*. I I. L. Kvaalem & L. Wichstrøm (Red.). *Ung i Norge – Psykososiale utfordringer* (s. 161-172). Oslo: Cappelen forlag
- Pedersen, W. (2006). *Bittersøtt – ungdom/sosialisering/rusmidler* (2.utg). Oslo:Universitetsforlaget
- Politiinstruksen. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990*. Hentet fra http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/for/sf/in/jd-19900622-3963.html&emne=politiinstruks*&
- Politi-loven. (1995). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 16*. Hentet fra http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19950804-053.html&emne=POLITILOV*&&
- Politidirektoratet. (2010). *Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015*. Oslo: Politidirektoratet
- Raaheim, A. (2002). *Sosialpsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Regjeringen (2005). *Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer 2006-2008*. Oslo: Arbeids - og sosialdepartementet
- Sandberg, S. & Pedersen, W. (2010) *Cannabiskultur* Oslo: Universitetsforlaget
- St. meld. 42 (2004 - 2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/20042005/stmeld-nr-42-2004-2005-/2.html?id=199244>

8.1 Selvvalgt pensum

- Balchen, P. C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter*. No:Vett & Viten. (side 56-131)
- Fauske, H. & Øia, T. (2010) *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt (side 231-260)
- Finstad, L. (2000) *Politiblikket* Pax Forlag (side 95-101)
- Håkonsen, K. M. (2009). *Innføring i psykologi* (4. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag (side 205-207)
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (2000). *Vurdering av program og tiltak for å redusere problematferd og utvikle sosial kompetanse*. Innstilling fra en faggruppe oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, juni 2000
- Nordahl, T., Gravrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T. M. B & Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial – og helsedirektoratet om problematferd, rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier*. Oslo: Sosiale – og helsedirektoratet Utdanningsdirektoratet. (47 sider)
- Pape, H. & Storvoll, E. E. (2007). *Ungdom og narkotikabruk – mot normalt?* I I. L. Kvalem & L. Wichstrøm (Red.). *Ung i Norge – Psykososiale utfordringer* (s. 145-160). Oslo: Cappelens forlag
- Pape, H. & Storvoll, E. E. (2007). *Ungdom, foreldre og rusmiddelbruk*. I I. L. Kvalem & L. Wichstrøm (Red.). *Ung i Norge – Psykososiale utfordringer* (s. 161-172). Oslo: Cappelens forlag
- Pedersen, W. (2006). *Bittersøtt – ungdom/sosialisering/rusmidler* (2.utg). Oslo:Universitetsforlaget (side 107-126)
- Politidirektoratet. (2010). *Politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet i perioden 2011 til 2015*. Oslo: Politidirektoratet (24 sider)
- Raaheim, A. (2002). *Sosialpsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS (side 80-105)

Sandberg, S. & Pedersen, W. (201) *Cannabiskultur* Oslo: Universitetsforlaget (side 71-87)